

ВРЕДНОСНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ МЛАДИХ ²⁰²

Проф.др Весна С. Трифуновић

Универзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука у Јагодини

Апстракт: Вредности, као опште и трајне оријентације указују на циљеве које појединци (и групе) сматрају пожељним и чијем остварењу теже – осмишљавају и усмеравају човеков живот и његово деловање у друштву. Континуитет трајања одређених друштвених структура ствара повољне услове за прихватање њима подобног система вредности и вредносних оријентација и води њиховој репродукцији. У условима када бројне промене мењају „природу” друштва, међутим, мења се и систем вредности и вредносних оријентација чланова друштва, укључујући и младе. У расправама о вредностима, данас, преовлађује мишљење да друштва пролазе кроз тзв. кризу вредности условљену системским променама (транзиција, неолиберализам, глобализација, дигитализација), као и да млади пролазе кроз својеврсну кризу вредности: одређене вредности и оријентације постају наглашеније у односу на друге што води ка промени вредносних приоритета. Предмет овог рада су вредносне оријентације младих, пре свега студентске омладине у савременом српском друштву. Циљ рада је да се утврди раширеност вредносних оријентација које карактерише усмереност на 1) индивидуалне циљеве и 2) социјалне циљеве унутар студентске популације. Основна претпоставка је да су међу студентима раширеније вредности усмерене на социјалне циљеве. Рад представља резултате микроистраживања које је обухватило студенте основних и мастер академских студија Факултета педагошких наука у Јагодини. У раду је коришћена дескриптивно-аналитичка метода и техника анкетања.

Кључне речи: вредности, вредносне оријентације, друштвене промене, млади, студентска омладина

УВОД

Вредности су релативно трајне оријентације које сматрају пожељним појединци или групе и чијем остварењу теже (Naralambos i Held, 1989). Вредности могу да се односе на пожељне циљеве важне за појединца (индивидуалне циљеве), али и на општије циљеве важне за колективитете (социјалне циљеве). Неке вредности су променљиве, карактеристичне су за одређене историјске епохе, али постоје и вредности које обележавају друштво и културу у свим временима те имају карактер трајних или универзалних вредности. Прихваћене вредности обликују стил живота, а различити стилови живота упућују на начин задовољавања потреба.

---

²⁰² Рад је настао у оквиру билатералног пројекта „Кризе, изазови и савремени образовни систем“, у реализацији Факултета педагошких наука Универзитета у Крагујевцу (Србија) и Филозофског факултета Универзитета Црне Горе (Црна Гора) (2021-2023).

Напомена: Реализацију овог истраживања финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (бр. Уговора 451-03-68/2022-14/ 200140).

Да ли појединац самостално бира вредности или је тај „избор” друштвено одређен? Друштва настоје да обезбеде континуитет процеса социјалне и културне саморепродукције преношењем одабраних вредносних склопова свакој новој генерацији. Вредности се усвајају током социјалног учења под утицајем различитих агенаса социјализације, а преношење система врховних вредности са генерације на генерацију може се остварити на различите начине: а) преношење вредности може да поприми форму готово неутралног представљања одређених оријентација, које рафинираним друштвеним усмеравањима постају „обавезни избор” појединаца или б) преношење вредности може да се оствари отвореним наметањем тзв. пожељних вредности кроз институционално деловање. Начин „уношења” вредности у перцептивни оквир појединца и групе је важан јер од тога зависи њихова одлука да исте прихвате или одбаце. У сложеним процесима „бирања” и „наметања” вредности које формирају стил живота, узрасне групе попут деце и младих, показују нарочиту подложност утицајима који долазе из институција у којима се одвија социјализација.

Студентска популација је изложена утицају различитих фактора који су повезани са формирањем вредносних оријентација и образаца понашања. Обрасци понашања стечени кроз процес примарне социјализације, у коме породично окружење има детерминишући утицај на њихово обликовање, су у каснијим фазама социјализације изложени утицају и других агенаса попут вршњака, масовне културе, медија, религије и, нарочито, утицају институционалног образовања. Изложени том конгломерату утицаја појединци и различите групе, укључујући и студентску, врше одабир животног стила и формирају моделе понашања, а у њиховој основи се налазе *вредности* које су мера за привлачност или одбојност према другима и другачијем.

Зашто је важно бавити се проблематиком вредносних оријентација младих? Неки од разлога су следећи: а) бављење овом проблематиком омогућује објашњење и предвиђање понашања младих, б) бављење овом проблематиком води ка проширењу сазнања о изворима формирања вредносних оријентација међу којима секундарна социјализација има посебан значај. Објашњење и предвиђање понашања младих, према С. Јоксимовић и С. Максић, може да помогне креаторима образовних политика како би могли адекватније да одреде циљеве васпитања и образовања и да их успешније остваре (Јоксимовић и Максић, 2006). „Слика” о вредносним оријентацијама младих је важна и зато што пружа тзв. повратну информацију о томе да ли и на који начин постојеће друштвене околности утичу на промене вредносних одређења нових генерација.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР РАДА

За потребе овог рада неопходно је дати основна одређења појмова *вредности* и *вредносне оријентације* као и кратки приказ спроведених истраживања о вредносним оријентацијама младих код нас.

Појам вредности је преузет из аксиологије и означава најопштије веровање о томе шта је пожељно и корисно, шта би требало да буде циљ људског деловања, али и шта је непожељно и недопустиво. Вредности не постоје у стварности, већ се приписују „процењивачима” и имају субјективни карактер јер у себе укључују когнитивну, афективну и мотивациону компоненту (Требјеџанин, 2000). Међутим, вредности се дефинишу и као стечене, релативно трајне опште диспозиције које обликују и усмеравају деловање појединца (интраперсонално и интерперсонално) у односу на широке класе искуствених објеката (Havelka, 1995). Вредности се одређују и као специфичне творевине индивидуалне и колективне свести (Miliša i Bagarić, 2012) и показују свој двојни карактер: вредности су „променљиве” као резултат несталних стремљења појединца и промена у друштву и култури, а с друге стране, имају трајни карактер који се односи на општеприхваћене људске вредности.

Наравно, постоје и покушаји разграничења појмова *вредности* и *вредносне оријентације* и овде ће бити наведени следећи: 1) *вредносне оријентације* се прецизирају као општи принципи понашања и деловања у вези с одређеним циљевима чијем се остварењу тежи, а вредности се

формулишу као прихваћене и цењене идеје о друштвеним односима којима се тежи (Rot i Havelka, 1973); 2) вредности представљају артикулисанију, одређенију концепцију о пожељном, док вредносне оријентације представљају мање артикулисан систем уверења (Кузмановић, 1995). Пантић (1981) сматра да су карактеристике вредности, поред пожељности, и релативна стабилност, општост, хијерархијска организованост и усмереност ка циљу. Вредностима се често приписује и прогностичка моћ која извире из њихове мотивационе утемељености и релативне стабилности (Pantić, 1995). Ипак, у емпијским истраживањима најчешће се не прави разлика између ова два појма, вредности и вредносних оријентација, већ се користе као синоними (Јоксимовић и Максић: 2006).

Налази истраживања о стиливима живота младих у Србији у протеклих неколико деценија, нарочито студентске омладине, показују да је дошло до промене у њиховој наклоњености одређеним стиливима живота и животним циљевима. Данас се те промене манифестују кроз повећану популарност оних стилова живота у чијој су основи оријентације ка остварењу индивидуалних циљева, што је повезано са променом карактера друштвеног поретка после 2000. године: неолиберализам не ствара контекст који пружа оријентацију ка остваривању социјалних циљева за разлику од, њему претходећег, социјалистичког поретка.

Истраживање које су спровели Н. Рот и Н. Хавелка давне 1973. на узорку средњошколаца показало је да су међу школском омладином тада биле најприхваћеније *делатно вредносна оријентација*, затим *сазнајна и алтруистичка* (Rot i Havelka, 1973); истраживање Д.Лазаревић деведесетих година, на узорку средњошколских ученика је показало да је најприхваћенији стил живота који говори о *оријентацији на самоостварење*, а затим *естетски стил* (Lazarević, 1987); истраживање М.Васовића, такође, деведесетих година, на узорку младих од 15 до 30 година је показало да је младима најпривлачнији *социјални стил*, следи *стваралачки и утилитарни* (Vasović, 1988); истраживање Д. Попадића (1990) на узорку ученика завршних разреда основне школе показало је да им је најпривлачнији *породични стил*, а најмање привлачна религијска оријентација и оријентација на моћ, док је истраживање истог аутора на узорку ученика завршних разреда основне и средње школе неколико година касније (1995) показало да је дошло до промене у вредносним оријентацијама младих – првенство добијају *хедонистички стил живота и егоистичке оријентације*, док су алтруистички и активистички стил постали мање пожељни (Popadić, 1990, 1995); истраживање С. Јоксимовић је показало да је међу ученицима *утилитарни стил* постао најпожељнији (Joksimović, 1992); истраживање које су спровели У. Младеновић и Ј. Кнебл на узорку адолесцената, средњошколаца са подручја Новог Сада показује да су најпожељнији *утилитарни и породично-сентиментални стил живота*, које прати хедонистички стил живота (Mladenović i Knebl, 2000); истраживање које су спровеле Д. Лазаревић и Д. Јањетовић о вредносним оријентацијама студената будућих васпитача у размаку од неколико година је показало да је *самоостварење* доследно најпожељнији стил као и да, с друге стране, расте популарност *утилитарног стила живота* (Лазаревић и Јањетовић, 2003). Пратећи вредносне оријентације младих у Републици Србији које су идентификоване у различитим истраживањима, С. Јоксимовић и С. Максић закључују да су се догодиле значајне промене које се „огледају у повећаној популарности утилитарног и хедонистичког стила, као и у мањој склоности новијих генерација младих ка алтруистичком начину живота” (Јоксимовић и Максић, 2006: 420) и сматрају да су проузроковане дубоким променама у српском друштву и култури (распадом државе, етничким сукобима, идеолошко-политичким променама, осиромашењем).

Истраживање које су спровеле С.Јоксимовић и С.Максић на узорку ученика средњих школа (2006) показало је да је „утилитарни стил најприхваћенији, али и да има извесних промена у односу на општи тренд пораста усмерености ка личној добити на рачун бриге о општој добробити. О томе говори мања привлачност хедонистичког начина живота и нешто већа прихваћеност прометејско-активистичке оријентације” (Јоксимовић и Максић, 2006: 427).

Истраживање које је спровела Ж.Бојовић (2017) о терминалним вредностима или животним циљевима будућих учитеља и васпитача (Златиборски округ) показало је да студенти истичу

значај *породичне сигурности, среће и слободе*. Претпоставља се да „оријентација према уском социјалном миљеу и тежња за срећом и слободом у сфери личних одговорности може да се тумачи у светлу опште друштвене кризе и друштвеног положаја младих, чија је партиципација у доношењу друштвено битних одлука маргинализована” Такође, истраживање је утврдило и ранг позицију терминалних вредности - циљеве студената: студенти високо преферирају *искрено пријатељство и унутрашњу хармонију* и посебно цене *самопоштовање* (Бојовић, 2017).

МЕТОД

Предмет овог рада су вредносне оријентације младих, пре свега студентске омладине у српском друштву данас. Циљ рада је био да се утврди постојање и раширеност вредносних оријентација усмерених на индивидуалне и социјалне циљеве унутар студентске популације на Факултету педагошких наука у Јагодини (Република Србија).

Основна претпоставка истраживања је да су *међу студентима факултета педагошких наука развијеније вредносне оријентације усмерене ка социјалним циљевима*.

У истраживању вредности и вредносних оријентација користе се различити приступи и начини мерења, а један од њих је операционализација *стилова живота*. Стил живота је оријентисан на свакодневно понашање људи (Коковић, 1980), а на основу исказаног односа према одређеном стилу живота с обзиром на то колико им се допада, односно колико би желели да живе на тај начин закључује се о вредносним оријентацијама појединаца.

Операционализација *стилова живота* који су били предмет овог истраживања спроведена је помоћу одговарајућих описа коришћених у ранијим истраживањима (Лазаревић и Јањетовић, 2003; Јоксимовић и Максић, 2006). Само истраживање је било усмерено на следеће стилове живота (вредносне оријентације): хедонистички, утилитарни, алтруистички, сазнајни и прометејски активизам. Намера је била да студенти оцене пожељност следећих начина живота (дат је опис стилова живота према Д. Лазаревић и Д.Јањетовић, 2003):

„Хедонистички. Препустити се садашњости, уживати у задовољствима јер је будућност доста неизвесна, а живот је пролазан. Зарађени новац не штедети превише, већ га трошити на остварење што више непосредног задовољства у животу.

Утилитарни. Радити, штедети новац и трошити га на корисне ствари. Опремити и добро организовати домаћинство и купити ствари корисне за кућу и породицу. Обезбедити своју породицу и потомство потпуном материјалном сигурношћу.

Алтруистички. Помагати другим људима. Бити милостив и великодушан према другима, чак се и жртвовати за друге.

Сазнајни (оријентација на знање). Живот посветити откривању новог знања, сазнавању истине о свету, природи и човеку. Проучавати природу, друштво и човека. Посветити себе тражењу истине.

Прометејски активизам. Бити стално активан у мењању стања и односа у окружењу и ширем друштву. Борити се за далеке циљеве и идеје чак и када у томе немамо успеха и када наилазимо на отпоре у околини. Када треба, одрицати се непосредног задовољства на рачун тих идеја” (Лазаревић и Јањетовић, 2003: 291).

Узорак су чинили студенти основних и мастер студија Факултета педагошких наука у Јагодини (студијски смер Учитељ и студијски смер Васпитачи у предшколским установама), укупно 93 студента (79 девојака и 14 младића). Истраживање је обављено марта 2022. године. Коришћен је Упитник у коме су студентима пружени кратки описи стилова живота и тражено је да за сваки од описаних начина живота саопште колико би они лично желели тако да живе. Могући одговори су били: „Веома бих желео”, „Желео бих”, „Неодлучан сам”, „Не бих желео”, „Уопште не бих желео”.

Осим односа према стиливима живота, у овом раду се испитују и терминалне вредности (животни циљеви) студената, који су мерени помоћу делимично ревидираног Рокичевог

упитника вредности (Rokeach Value Survey) (Rokeach, 1973) који је приредила Ж. Бојовић за потребе властитог истраживања (2017) припремивши инструмент истраживања који је обухватио петнаест терминалних вредности: Удобан (комфоран) живот, Узбудљив (стимулативан) живот, Породична сигурност (брига о вољенима), Слобода (независност, слобода избора), Срећа (задовољство), Унутрашња хармонија (без унутрашњих конфликта), Зрела љубав, Национална безбедност (заштита од напада), Свет у миру (свет без ратова и сукоба), Спасење душе (спас од греха, вечни живот), Самопоштовање (добро мишљење о себи), Искрено пријатељство (блиско дружење), Мудрост (зрело разумевање живота) (Бојовић, 2017:41).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И АНАЛИЗА

Од студената се захтевало да оцене пожељност представљених животних стилова. Резултати су приказани у Табели 1.

Табела 1. *Расподеле одговора студената (у %) у погледу пожељности појединих стилова живота (N=93)*

Тврдње	Веома бих желео		Желео бих		Неодлучан сам		Не бих желео		Уопште не бих желео	
	F	%	f	%	f	%	f	%	F	%
Хедонистички	64	68,8	18	19,4	11	11,8	-	-	-	-
Активистички	19	20,4	26	28	12	12,9	11	11,8	25	26,9
Сазнајни	32	34,4	21	22,6	21	22,6	12	12,9	7	7,5
Алтруистички	25	26,9	30	32,1	17	18,3	12	12,9	9	9,7
Утилитарни	53	57	24	25,8	11	11,8	5	5,6	-	-

На основу исказаног односа према одређеном стилу живота с обзиром на то колико им се допада - колико би желели да живе на тај начин (Табела 1) може се закључити да је међу испитиваним студентима *хедонистички* животни стил најпопуларнији, чак 68,8% студената би желело да живи на тај начин. *Утилитарни* стил живота је веома привлачан за 57,0% испитиваних студената. Средишњу позицију „заузима” *сазнајни стил* којим би, судећи према одговорима, *веома пожељан* за 34,4% испитиваних студената. С обзиром да припрема будућих учитеља и васпитача захтева посвећеност стицању и преношењу знања, очекивана је њихова већа „наклоност” сазнајном животном стилу. Добијени резултат, претпоставља се, указује а) на латентне процесе унутар образовног система који не развијају потребу за непрестаним стицањем знања и стремљење ка откривању истине и б) на манифестне и латентне процесе унутар ширег друштвеног система у коме се *знање* превише не цени, а они који га преносе не уважавају. Алтруистички и активистички животни стилови су знатно мањем проценту студената привлачни. Алтруистички животни стил је веома привлачан за 26,9% испитиваних студената који тврди да би *веома желели да живе* у складу са овим стилем који је усмерен ка помагању другима. Активистички животни стил је допадљив за 24,0% испитиваних студената, што показује да ова група младих није наклоњени друштвеном активизму. Мењање стања и односа у окружењу и ширем друштву и борба за далеке циљеве и идеје, нарочито када се наилази на отпоре у околини, чини се, није привлачна младима данас.

На основу добијених података може се закључити да су испитивани студенти усредсређени на себе и задовољавању својих потреба и интереса, што може да говори и о раширеном егоцентризму међу њима али и о својеврсном рационализму у грађењу односа према другима и спољном свету, ужој и широј друштвеној средини. Истовремено, установљена мања привлачност активистичког животног стила отвара питање да ли је тзв. револуционарни

потенцијал који су млади увек поседовали и под којим се подразумева склоност ка бунту и побуна против система вредности који су установиле старије генерације, ишчилио или се само „примирио” под изазовима и утицајима друштва-у-променама?

Од студената се захтевало и да рангирају понуђене терминалне вредности (животне циљеве). Резултати су приказани у Табели 2.

Табела 2. Расподеле одговора студената (у %) у погледу рангирања терминалних вредности (N=93)

Секције	Веома важно		Важно		Неодлучан сам		Није важно		Уопште није важно	
	F	%	F	%	F	%	f	%	f	%
Узбудљив (стимулативан) живот	11	11,8	17	18,3	31	33,3	19	20,4	15	16,1
Породична сигурност (брига о вољенима)	76	81,7	17	18,3	-	-	-	-	-	-
Блиска пријатељства	25	26,9	31	33,3	19	20,4	11	11,8	7	7,5
Удобан (комфоран) живот	65	69,9	24	25,8	4	4,3	-	-	-	-
Унутрашња хармонија (без унутрашњих конфликта)	21	22,6	26	28	15	16,1	19	20,4	12	12,9
Мир у свету (свет без сукоба)	14	15,1	32	34,4	19	20,4	17	18,3	11	11,8
Мудрост (зрело разумевање живота)	22	23,7	38	40,9	21	22,6	12	12,9	-	-
Слобода (независност, слобода избора)	33	35,5	51	54,8	9	9,7	-	-	-	-
Национална безбедност	16	17,2	25	26,9	32	34,4	12	12,9	8	8,6
Срећа (задовољство)	74	79,6	19	20,4	-	-	-	-	-	-
Зрела љубав	73	78,5	20	21,5	-	-	-	-	-	-
Самопоштовање	55	59,1	38	40,9	-	-	-	-	-	-
Спасење душе (спас од греха, вечни ж.)	39	41,9	18	19,4	17	18,3	12	12,9	7	7,5

Преглед резултата у Табели 2 показује да је за највећи проценат испитиваних студената група терминалних вредности коју чине *породична сигурност, срећа, љубав, удобан живот и самопоштовање* веома важна. *Породична сигурност* је најважнија за 81,7% студената, *срећа* је најпривлачнија за 79,6% студената, *љубав* је веома важна за 78,5% испитаника, док је за 69,7% студената то *удобан живот*, а за 59,1% испитиваних студената *самопоштовање* је најцењеније. Карактер ових терминалних вредности је индивидуални (лични) - испитивани студенти преферирају вредности које су у функцији остваривања личних циљева. Може се закључити да полазна претпоставка - *међу студентима су развијеније вредности усмерене ка социјалним циљевима* - није потврђена.

Даље, студенти су понуђене терминалне вредности рангирани на следећи начин: *спасење душе* је веома важно за 41,9% студената; *слобода* је веома битна за 35,5% студената; *блиска пријатељства* су веома важна за 26,9% , док је за 23,7% студената то *мудрост*; за 22,6% испитиваних студената *унутрашња хармонија* је најцењенија. Последње три рангиране вредности су: *национална безбедност* , *мир у свету* и *узбудљив живот* што показује да испитивани студенти не преферирају вредности чији је карактер друштвени и надилази лични дискурс, као што им нису привлачне ни вредности које захтевају извесни активизам и динамичне промене које собом носи „узбудљив живот”.

Добијени резултати су, у извесној мери, усаглашени са раније изведеним сличним истраживањима (Лазаревић и Јањетовић, 2003; Јоксимовић и Максић, 2006; Бојовић, 2017).

ЗАКЉУЧАК

Подаци о вредносним оријентацијама младих прикупљени у различитим временским периодима, показују кретања и промене у свету вредности унутар и између генерација и, посредно, откривају утицај друштвених процеса на уобличавање вредносних оријентација. Спознаја о томе које стилове живота и коју групу терминалних вредности преферира студентска популација, посебно, студенти педагошких факултета (будући учитељи и васпитачи) је веома важна јер ће у брзој смени генерација они учествовати у остваривању једног од најзначајнијих друштвених циљева институционалног образовања - уобличавању вредносних оријентација нових генерација. У намери да се утврди раширеност вредносних оријентација које карактерише усмереност на индивидуалне циљеве и социјалне циљеве унутар студентске популације, изведено је емпиријско микроистраживање на Факултету педагошких наука у Јагодини на узорку од 93 студента. Истраживања на малом узорку и у малој, локалној средини по својим крајњим димензијама не пружају могућност општег закључивања. Ипак, слика дешавања у микросрединама може да допринесе јаснијем сагледавању процеса који се одвијају на макронивоу. У том смислу, добијени емпиријски показатељи о преферираним животним стиловима и рангирању терминалних вредности унутар специфичне студентске групе, ипак, могу да употпуне представу о вредносним оријентацијама младих у српском друштву данас.

Истраживање је показало следеће:

- 1) Међу испитиваним студентима *хедонистички* животни стил је најпопуларнији (68,8% студената би желело да живи на тај начин), а друго место је „заузео” *утилитарни* стил живота који је веома привлачан за 57,0% испитиваних студената. Знатно мањем проценту студената привлачни су алтруистички животни стил (26,9%) и активистички животни стил (24,0%).
- 2) За највећи проценат испитиваних студената група терминалних вредности коју чине *породична сигурност, срећа, љубав, удобан живот и самопоштовање* је веома важна. Такво рангирање вредности показује да полазна претпоставка истраживања - *међу студентима су развијеније вредносне оријентације усмерене ка социјалним циљевима* - није потврђена.

На основу добијених налаза могуће је дати препоруку креаторима образовних политика: а) неопходно је у иницијалну припрему будућих учитеља и васпитача укључити више садржаја о вредностима, б) неопходно је иновирати студијске планове или увођењем нових студијских

предмета из области аксиологије или укључивањем садржаја о вредностима у постојеће студијске предмете, што је целисходније.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бојовић, Ж. (2017). Терминалне вредности - животни циљеви: перспектива студената будућих учитеља и васпитача, *Иновације у настави*, 30 (4): 35-48.
2. Haralambos, M. i Heald, R. (1989). *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Globus.
3. Havelka, N. (1995). Vrednosne orijentacije učenika i njihova očekivanja od budućeg zanimanja. *Psihološka istraživanja*. 47 (7), 89-125.
4. Joksimović, S. (1992): Odnos učenika prema pojedinim stilovima života kao pokazatelj njihovih
5. vrednosnih orijentacija, *Psihologija*, Vol. 25, br. 1-2, 7-23.
6. Joksimović, S. и Максић, С. (2006). Вредносне оријентације адолесцената: усмереност према сопственој добробити и добробити других. *Зборник Института за педагошка истраживања*, 38(2), 415-429.
7. Коковић, Д. (1980). Животни стил и људско понашање. *Поља*, 48-50, 234-236.
8. Kuzmanović, B. (1995): Društvene promene i promene vrednosnih orijentacija učenika, *Psihološka istraživanja* 7 (17-47). Beograd: Institut za psihologiju.
9. Lazarević, D. (1987): Stilovi života mladih kao sadržaj grupnog rada sa učenicima adolescentnog
10. doba, *Zbornik 11 Pedagoške akademije za obrazovanje vaspitača* (35-40). Beograd: Pedagoška akademija za obrazovanje vaspitača.
11. Lazarević, D. i D. Janjetović (2003): Vrednosne orijentacije studenata budućih vaspitača: stabilnost ili promena, *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, br. 35 (289-307). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
12. Miliša, Z., Bagarić, M. (2012). Stilovi ponašanja i vrijednosne orijentacije. *Medianali*. 6 (12), 68-104.
13. Mladenović, U. i J. Knebl (2000): Vrednosne orijentacije i preferencije stilova života adolescenata, *Psihologija*, br. 3-4, 435-454.
14. Pantić, D. (1981): *Vrednosne orijentacije mladih u Srbiji*. Beograd: IIC SSO Srbije.
15. Pantić, D. (1995): Dominantne vrednosne orijentacije u Srbiji i mogućnosti nastanka civilnog društva; u V. Pavlović (prir.): *Potisnuto civilno društvo* (71-103). Beograd: Ekocentar.
16. Popadić, D. (1990): Učeničke preferencije načina života; u N. Havelka i sar.: *Efekti osnovnog školovanja* (235-259). Beograd: Institut za psihologiju.
17. Popadić, D. (1995): Uzrasne i generacijske razlike u preferenciji životnih stilova, *Psihološka istraživanja* 7 (71-88). Beograd: Institut za psihologiju.
18. Rokeach, M. (1973). Change and stability in American value systems, 1968/1971. *Public Opinion Quarterly*. 38 (2), 222-238.
19. Rot, N. i N. Havelka (1973): *Nacionalna vezanost i vrednosti kod srednjoškolske omladine*. Beograd: Institut za psihologiju i Institut društvenih nauka.
20. Trebješanin, Ž. (2000). *Rečnik psihologije*. Beograd: Stubovi kulture.
21. Vasović, M. (1988): Vrednosti pripadnika neformalnih grupa; u S. Joksimović i sar.: *Mladi i neformalne grupe* (174-216). Beograd: IIC SSO Srbije i CIR SSO Beograd.

VALUE ORIENTATIONS OF YOUTH

Abstract: *Values, as general and permanent orientations, indicate the goals that individuals (and groups) consider desirable and strive to achieve - they outline and direct a person's life and his actions in society. The continuity of the duration of certain social structures creates favorable conditions for the acceptance of a system of values and value orientations suitable to them and leads to their reproduction. In the conditions where numerous changes transform the "nature" of society, the system of values and value orientations of members of society, including youth, also changes. In debates about values, the prevailing opinion today is that societies are going through the so-called crisis of values, conditioned by systemic changes (transition, neoliberalism, globalization, digitalization), as well as that young people are in a somewhat of a crisis of values: certain values and orientations become more emphasized than others, which leads to a change in value priorities. The subject of this paper are the value orientations of youth, primarily student youth in contemporary Serbian society. The aim of the work is to determine the spread of value orientations characterized by focus on 1) individual goals and 2) social goals within the student population. The basic assumption is that values aimed at social goals are more widespread among students. The paper presents the results of a micro-research that included students of bachelor and master academic studies at the Faculty of Education in Jagodina. The descriptive-analytical method and surveying technique were used in the work.*

Key words: *values, value orientations, social changes, youth, student youth*